

hij de eenheid bewaren en alles in één strengen greep samenvatten; hij mag geen streep zetten, geen kleur aanleggen, zonder de mogelijkheid van de woldraden vóór zich te zien en de te bereiken levendigheid in de beperktheid van de techniek. We hebben hier dus te doen met een begaafdheid, die zich aansluit bij die van den op den muur en in mozaïk werkenden kunstenaar. Vooral in de Noordelijke Nederlanden zien we in de Renaissance en de periode daarvóór, weinig schilders die ook sterk decoratief begaafd zijn. Naar aanleiding van den schilder en cartonnier schrijft mej. Dr. van IJsselsteyn in haar proefschrift: „Nóch Vroom, nóch Cornelis van Wieringen, nóch de Grebber, maakten de geschilderde patronen zelf. Dat was een vak, dat zij als geboren Hollanders niet beheerschten.” Dat het vergrooten van de ontwerpen een eenvoudige taak was kunnen we voor ongecompliceerde patronen wel aannemen, maar voor ingewikkelde voorbeelden die bedoeld waren als „enkelingen voor de verzameling van een vorst”, werd aan den patroonschilder of cartonnier de hoogste eisch gesteld. Vandaar ook dat dikwijls het carton afwijkingen vertoont met het ontwerp, ook wanneer de ontwerper zelve de hand in de uitvoering had.

Onder de vele voorbeelden hiervan noemen wij de schets van van Orley en het uitgevoerd tapijt van de slag bij Pavia. Immers men kan en mag niet verwachten dat de schilder in zijn ontwerp de voor den wever noodzakelijke grondslagen verwerkt. Het blijft veel meer bij een boeiende schets, vooral volledig op het technische gebied van wat werd uitgedrukt b.v. bij Vroom, de kundige weergave van landschap en schip en bij van Orley in zijn slag bij Pavia, de paarden, de soldaten en de plaatsing in het landschap. In den tijd waarin de miniatuur als voorbeeld gold, was de afwijking in het carton naar alle waarschijnlijkheid minder, daar de stijl van tapisserie en miniatuur verwant zijn. Evenzeer is het samengaan in de middeleeuwen en de vroege Renaissance in één persoon van paneelschilder en frescoschilder begrijpelijker door den sterken decoratieven, geserreerden vorm, den eenvoud van de verfbehandeling, van beide uitingen. Hoe meer het schilderij zich gaat ontwikkelen in eigen uitingsvorm, des te verder staat het af van het wezen van de peinture murale of de tapisserie.

Hoe nu ook de taak van den cartonnier van heden is, of wel als uitwerker van eigen idee of schets, of wel als trait d'union tusschen een anderen ontwerper en den wever; hij heeft zich vóór alles te richten naar den aard van het wandtapijt, hij ziet zich gesteld voor het vraagstuk de gezonde techniek te herstellen in zuiveren vorm.

Ik meen in 't kort mijn opvatting op grond van ervaring in beide gevallen te kunnen samenvatten in de leuze: „wees rijk in eenvoud”. Ik durf den eenvoud te bewonderen, nu er een nieuwe golf van barokke overlading over onze zoo juist gepuritaniseerde glad-geaesthetiseerde hoofden gaat. Moderne architecten, voorvechters van het vrije ongebroken muurvlak!; hoe komt het,